

7.4.6 Polohové úlohy v prostoru I

Př. 1: Jaká může být v prostoru vzájemná poloha přímky a roviny? Jakým způsobem určíme vzájemnou polohu parametricky zadané přímky a roviny dané obecnou rovnicí? Nakresli diagram, který zachytí postup při určování vzájemné polohy roviny a přímky.

Př. 2: Urči vzájemnou polohu přímky $p = \{[1+t; 2-3t; 2+2t], t \in R\}$ a roviny $\rho: x + y + z + 2 = 0$. Pokud je přímka s rovinou různoběžná, najdi jejich průsečík.

$$\mathbf{u}_p = (1; -3; 2) \quad \mathbf{n}_\rho = (1; 1; 1)$$

$\mathbf{u}_p \cdot \mathbf{n}_\rho = (1; -3; 2) \cdot (1; 1; 1) = 1 \cdot 1 - 3 \cdot 1 + 2 \cdot 1 = 0 \Rightarrow p$ je s rovinou ρ rovnoběžná nebo v ní leží.
 $1 + 2 + 2 + 2 = 7 \neq 0 \Rightarrow$ bod A v rovině ρ neleží $\Rightarrow$ přímka p je s rovinou ρ rovnoběžná.

Př. 3: Najdi rovinu σ , která je rovnoběžná s rovinou $\rho: 2x - y + z + 2 = 0$ a leží v ní jedna z přímek $p = \{[3t; -1 - 2t; 2 - t], t \in R\}$, $q = \{[3 - s; 3; 2 + 2s], s \in R\}$.

$$\mathbf{u}_p = (3; -2; -1) \quad \mathbf{u}_q = (-1; 0; 2) \quad \mathbf{n}_\rho = (2; -1; 1)$$

- $\mathbf{u}_p \cdot \mathbf{n}_\rho = (3; -2; -1) \cdot (2; -1; 1) = 3 \cdot 2 - 2 \cdot (-1) - 1 \cdot 1 = 7 \Rightarrow$ přímka p není rovnoběžná s rovinou ρ .
- $\mathbf{u}_q \cdot \mathbf{n}_\rho = (-1; 0; 2) \cdot (2; -1; 1) = (-1) \cdot 2 + 0 \cdot (-1) + 2 \cdot 1 = 0 \Rightarrow$ přímka q rovnoběžná s rovinou ρ .

$\mathbf{n}_\sigma = \mathbf{n}_\rho = (2; -1; 1)$ rovnice $2x - y + z + d = 0$ Bod $B[3; 3; 2]$ z přímky q :
 $2 \cdot 3 - 3 + 2 + d = 0 \Rightarrow d = -5$. Rovina σ má obecnou rovnici $2x - y + z - 5 = 0$.

Př. 4: Urči vzájemnou polohu přímky AB , $A[0; 0; 4]$, $B[-2; 2; 0]$ a roviny $\rho: x + 2y - z + 1 = 0$. Pokud je přímka s rovinou různoběžná, najdi jejich průsečík.

$$B - A = (-2; 2; -4) \Rightarrow \mathbf{u}_{AB} = (1; -1; 2) \Rightarrow AB: \{[t; -t; 4 + 2t], t \in R\}.$$

Zjišťujeme rovnoběžnost přímky AB a roviny $\rho: \mathbf{u}_{AB} = (1; -1; 2) \quad \mathbf{n}_\rho = (1; 2; -1)$

$$\mathbf{u}_{AB} \cdot \mathbf{n}_\rho = (1; -1; 2) \cdot (1; 2; -1) = 1 \cdot 1 - 1 \cdot 2 + 2 \cdot (-1) = -3 \Rightarrow \text{různoběžná.}$$

Dosadíme z druhé, třetí a čtvrté rovnice do první: $x + 2y - z + 1 = t + 2(-t) - (4 + 2t) + 1 = 0$.

$$x = t = -1$$

$$-3t - 3 = 0 \quad t = -1 \quad \text{Vypočteme souřadnice průsečíku: } y = -t = -(-1) = 1$$

$$z = 4 + 2t = 4 + 2(-1) = 2$$

Přímka AB se protne s rovinou ρ v bodě $P[-1; 1; 2]$.

Př. 5: Najdi kolmý průmět přímky AB z předchozího příkladu do roviny ρ z předchozího příkladu.

- 1. bod - průsečík přímky AB s rovinou ρ (bod $P[-1; 1; 2]$)

- 2. bod - průsečík roviny ρ s přímkou, která je k ní kolmá a vede z libovolného bodu přímky AB .

$$x = t$$

$A[0;0;4]$. Přímka kolmá k rovině ρ přes $A[0;0;4]$, $s_k = \mathbf{n}_\rho = (1;2;-1)$: $y = 2t$.
 $z = 4 - t$

Průsečík kolmice s rovinou: $x + 2y - z + 1 = t + 2(2t) - (4 - t) + 1 = 0$. $6t = 3 \Rightarrow t = \frac{1}{2}$

Dopočítáme druhý průsečík Q : $\Rightarrow Q\left[\frac{1}{2}; 1; \frac{7}{2}\right]$.

Rovnice přímky PQ : $Q - P = \left(\frac{3}{2}; 0; \frac{3}{2}\right) \Rightarrow \mathbf{u}_{PQ} = (1; 0; 1)$, $P[-1; 1; 2]$.

$$x = -1 + t$$

Rovnice kolmého průměru přímky AB do roviny $\rho =$ přímky PQ : $y = 1$.
 $z = 2 + t, t \in R$

Př. 6: Urči vzájemnou polohu přímky $p = \{[1+t; 2-2t; 3+3t], t \in R\}$ a roviny $\rho = \{[1-s+2r; 2+2s; 3-r], s, r \in R\}$.

$$\mathbf{u}_\rho = (-1; 2; 0) - 1; 2 \Rightarrow \mathbf{u}_\rho \times \mathbf{v}_\rho = (-2 - 0; 0 - 1; 0 - 4) = (-2; -1; -4) \Rightarrow \mathbf{n}_\rho = (2; 1; 4)$$

$$\mathbf{v}_\rho = (2; 0; -1) 2; 0$$

$\mathbf{n}_\rho \cdot \mathbf{u}_p = (2; 1; 4) \cdot (1; -2; 3) = 2 \cdot 1 + 1 \cdot (-2) + 4 \cdot 3 = 12 \Rightarrow$ přímka p je s rovinou ρ různoběžná.

Př. 7: Urči hodnoty parametrů a, b tak, aby přímka $p = \{[1-t; a-2t; 2+2t], t \in R\}$ ležela v rovině $\rho: 2x + by - z + 4 = 0$.

- přímka p je s rovinou ρ rovnoběžná $\Rightarrow$ směrový vektor přímky $\mathbf{u} = (-1; -2; 2)$ je kolmý na normálový vektor roviny $\mathbf{n} = (2; b; -1)$:
 $\mathbf{u} \cdot \mathbf{n} = (-1; -2; 2) \cdot (2; b; -1) = -2 - 2b - 2 = 0 \Rightarrow b = -2$
- libovolný bod přímky p leží v rovině $\rho \Rightarrow$ dosadíme bod $A[1; a; 2]$ do rovnice roviny ρ : $2 \cdot 1 - 2 \cdot a - 2 + 4 = 0 \Rightarrow a = 2$.

Zadání úlohy splňuje přímka $p = \{[1-t; 2-2t; 2+2t], t \in R\}$ a rovina $\rho: 2x - 2y - z + 4 = 0$.

Př. 8: Urči společné body roviny $\rho: 2x - y + z + 1 = 0$ a přímky $p = \{[1+t; 1+4t; -2+2t], t \in R\}$. Z počtu nalezených bodů urči vzájemnou polohu.

Dosadíme do první rovnice: $2(1+t) - (1+4t) + (-2+2t) + 1 = 0$

$2 + 2t - 1 - 4t - 2 + 2t + 1 = 0 \Rightarrow$ Rovina ρ má s přímkou p nekonečně mnoho společných bodů $\Rightarrow$ přímka p leží v rovině ρ .

Př. 9: Petáková:
 strana 117/cvičení 33
 strana 117/cvičení 35
 strana 117/cvičení 36 a) c)